

Безп'ята І. В.
кандидат економічних наук, доцент,
докторант
Миколаївського національного
аграрного університету

Bezpyata I.V.
Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Doctoral Candidate of
Mykolayiv State Agrarian University

ОЦІНКА МАКРОЕКОНОМІЧНОГО ТА МІКРОЕКОНОМІЧНОГО СЕРЕДОВИЩ У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ АГРАРНОГО СЕКТОРА УКРАЇНИ

ASSESSMENT OF MACROECONOMIC AND MICROECONOMIC ENVIRONMENT IN THE CONTEXT OF THE INVESTMENT POLICY OF AGRARIAN SECTOR OF UKRAINE

Анотація. У роботі зроблено акцент на оцінці макроекономічного та мікроекономічного середовищ у контексті розвитку інвестиційної політики аграрного сектора України. Виявлено, що стан та динаміка розвитку інвестиційного забезпечення аграрного сектору країни визначається сукупністю чинників, з яких до числа базових слід віднести: існуючі умови функціонування досліджуваного об'єкту та його ресурсне забезпечення, наявні та перспективні джерела формування галузевих інвестиційних ресурсів, а також набуту соціально-економічну результативність здійснюваної інвестиційної політики держави щодо сільського господарства. При цьому макроекономічне та мікроекономічне середовища, в яких відбувається виробничо-господарська діяльність суб'єктів аграрного сектора, належать до найбільш суттєвих факторів впливу щодо формування та розвитку інвестиційної політики держави. Будучи учасником світового поділу праці, кожна країна намагається реалізувати власні переваги, що склалися в багаторічному процесі становлення та утвердження конкретних галузевих поєднань національного господарського комплексу. Не є виключенням у цьому процесі і аграрний сектор України.

Ключові слова: аграрний сектор України, інвестиції, інвестиційна політика, макроекономіка, мікроекономіка.

Вступ та Постановка проблеми. Важливим важелем впливу на підприємницьку діяльність суб'єктів господарювання й економіку країни є інвестиційна політика держави. З її допомогою держава безпосередньо може впливати на темпи та обсяги виробництва, рівень інфляції, прискорення науково-технічного прогресу, зміни структури суспільного виробництва і розв'язання багатьох соціальних проблем. Проте без вивчення тенденції, у тому числі світової, на аграрних ринках провести ефективне впровадження і модернізацію всіх складових ланок практично неможливо. Звідси і неефективне використання інвестиційних коштів, незлагодженість ланок усієї системи та незадовільна робота інфраструктури. Без сумніву, оцінка макроекономічного та мікроекономічного середовищ є ключовою для досягнення ефекту від інвестицій в аграрній сфері та отримання максимальної віддачі від кожної гривні, вкладеної в сільське господарство. Звідси і перспективи розвитку, зниження собівартості продукції, виробництво екологічної продукції і, як наслідок, вихід на іноземні ринки та надходження валюти в країну.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження інноваційної політики держави та в цілому розробки механізмів залучення та ефективного використання інновацій зробили провідні вітчизняні вчені – Саблук П.Т., Кисіль М.І., Єрмаков О.Ю., Левченко Н.В., Малік М.Й. та ін. Але враховуючи постійні зміни в сучасній економіці, прийняття нового податко-

вого кодексу тощо, можна констатувати, що актуальність даних питань є нагальною, і найближчим часом ще чимало зусиль вчених буде направлено на їх вирішення.

Метою даної роботи є поглиблене вивчення основних факторів, що стосуються оцінки макроекономічного та мікроекономічного середовищ у контексті розвитку інвестиційної політики аграрного сектора України.

Результати дослідження. Інвестиційна політика держави в аграрному секторі, який виступає в якості відкритої соціально-економічної системи, значною мірою залежить від дії чинників різного характеру. Безпосередньо на інвестиційні процеси в аграрному секторі суттєво впливають, з одного боку, умови здійснення конкретної виробничо-господарської діяльності на рівні суб'єктів господарювання з належними їм ресурсами, соціумом, внутрішньогосподарськими структурами та соціально-економічними цілями, а з іншого – фактори, що відображають існуючі на регіональному рівні інфраструктурні складові ринкового та інституціонального середовищ (постачальники ресурсів, ринкові посередники, споживачі-клієнти, конкуренти, органи місцевого самоврядування та інші контактні аудиторії).

Державна інвестиційна політика стосовно аграрного сектора покликана узгоджувати дію макроекономічних та мікроекономічних чинників на основі системності та збалансованості всіх сфер життєдіяльності суспільства з урахуванням існуючих факторів природно-кліматичного, суспільно-політичного, культурно-історичного, інститу-

ціонального, техніко-технологічного, правового, економічного, демографічного та міжнародного характеру.

Оцінювання природного довкілля спричинене залежністю виробничо-господарської діяльності аграрного сектора економіки від природно-кліматичних факторів, що накладає певний відбиток на галузевий інвестиційний процес. Адже при інвестуванні в сільське господарство вирішального значення набувають дві умови: рівень невизначеності, що зумовлено особливостями галузі (кошти вкладаються нині з очікуванням доходу в майбутньому, на розмір якого впливають внутрішні та зовнішні фактори); ризики повернення інвестицій, що пов'язані з діяльністю живих організмів в рослинництві і тваринництві та життєдіяльністю сільського соціуму. Характерні особливості інвестування в сільськогосподарське виробництво проявляється в тому, що разом з об'єктами – результатами праці людини (як і в інших галузях економіки) у сільському господарстві інвестиції вкладаються ще й в об'єкти природи, що за інших однакових умов робить цю інвестиційну діяльність більш капіталомісткою, з тривалим терміном окупності та високими ризиками [1]. При аналізі інвестиційного процесу в сільському господарстві варто виходити з того, що Україна є провідною аграрною державою Європи із значними можливостями для подальшого розвитку високоефективного, експортспроможного виробництва продукції сільського господарства.

Потік інвестиційного капіталу в аграрний сектор характеризується залежністю від потенціалу земельних ресурсів України, який значно вищий порівняно з потенціалом більшості європейських країн. Посилення земельного потенціалу пов'язано з ефективним формуванням та реалізацією інвестиційної аграрної політики держави, адже природно-кліматичні умови ведення сільського господарства в країні загалом сприятливі та привабливі для інвестування в різні види агровиробництва.

Процес формування та реалізації інвестиційної політики в аграрному секторі значною мірою визначається суспільно-політичними чинниками. При цьому суспільна ситуація в аграрному секторі України оцінюється з позиції діючих та існуючих інституціональних підходів щодо розв'язання проблем громадян. Серед перших – загальна конфігурація ключових соціальних систем у державі, а також вплив зовнішніх обставин. Економічні негаразди, корупція, низька ефективність влади – переважно таким чином оцінюється поточна ситуація в державі. Перед Україною стоять серйозні виклики, подолання яких належить до першочергових пріоритетів. Серед них – оптимізація політичної системи: налагодження спільної роботи гілок влади, утвердження конституційних принципів, забезпечення політичної стабільності та дотримання принципів демократії [2].

У сучасних умовах особливого значення набуває оцінка інституціональної структури аграрної економіки з позиції її впливу на підвищення ефективності державної інвестиційної політики. Необхідність урахування інституційних чинників пов'язана з тим, що вони визначають рівень і додаткові можливості прискорення соціально-економічного розвитку. Функціонування аграрної економіки багато в чому залежить від розвитку її інституціонального середовища, що визначає поведінку економічних суб'єктів, результативність їх господарської діяльності. У зв'язку з цим аналіз стану та динаміки інституціонального середовища стає невід'ємною складовою управління економічними системами.

Інституціональна складова входить до числа основних передумов становлення і розвитку інвестиційної політики в аграрному секторі економіки. І це закономірно, адже прикладний характер залучення інвестицій проявляється

через взаємодію цілком конкретних об'єктів – інститутів, якими виступають, з одного боку, аграрні товаровиробники – сільськогосподарські підприємства, фермерські господарства, особисті селянські господарства, агрофірми, агрохолдинги тощо, а з другого – державні установи, організації, наукові та освітянські заклади, фінансові і комерційні структури та ін. Відносини між ними у процесі здійснення інвестиційної діяльності складаються під впливом економічних, організаційних, правових та інших факторів макросередовища. Безпосередній перебіг здійснюваних заходів відбувається через реалізацію економічних відносин між зацікавленими сторонами в контексті існуючих у суспільстві традицій, правил, норм, законів, менталітету, світоглядних позицій людей тощо.

Масштаби, продуктивність, ефективність та конкурентоспроможність аграрного виробництва визначають численні умови й фактори. Пріоритетне місце серед них належить оцінці матеріально-технічної і технологічної баз. Сучасна аграрна економіка, як показує світовий досвід, має будуватись за принципом інновацій, який в однаковій мірі має торкатися практично всіх факторів виробництва: техніки, технології, сортів рослин і порід тварин, менеджменту, інвестицій та ін. Не можна розраховувати на виробництво конкурентоздатної продукції як на внутрішньому, так і зовнішньому ринках, якщо вона вироблятиметься застарілими технологіями та ручною працею [3]. Подальший розвиток аграрного сектору економіки України тісно пов'язаний насамперед з нарощуванням інвестицій в основний капітал. Тільки на основі суттєвого збільшення капітальних вкладень у розвиток матеріально-технічної бази сільського господарства, її оновлення новітніми високопродуктивними машинами і знаряддями, розширення впровадження науково-технологічних досягнень в аграрне виробництво дасть новий поштовх у його розвитку, а інтенсифікація сільського господарства набуде реального змісту [4].

За даними Державної служби статистики України, у 2014 р. у розвиток сільського господарства та мисливства було вкладено 18 388 млн. грн. капітальних інвестицій, що становить 8,38% загального обсягу інвестицій в Україні. Приріст обсягу вкладень у сільське господарство з урахуванням його переоцінки порівняно з 2010 р. склав 7 077 млн. грн., або 62,57%.

Виходячи з того, що фінансування сільгоспвиробництва має забезпечувати відповідний рівень його розвитку, необхідно застосовувати ефективний фінансовий механізм забезпечення оновлення матеріально-технічних ресурсів сільськогосподарського виробництва. Цей механізм складається з двох рівнів, а саме максимізації власного та оптимізації залученого капіталу [3], де внутрішні та зовнішні ресурси виступають при цьому з рівновеликим значенням.

Оцінка правових чинників передбачає вивчення інвестиційного законодавства, що визначає нормативно-правові умови реалізації інвестиційної політики в аграрному секторі як на рівні держави, окремих регіонів, так і на рівні окремих сільськогосподарських товаровиробників, розвиненість інституційної інвестиційної структури, наявність системи гарантій і системи захисту приватних та іноземних інвестицій, наявність інформаційної системи, що забезпечує інвестиційний процес і є складовою частиною інвестиційної політики держави.

Як зазначають експерти [5], залучення іноземних інвестицій упродовж багатьох років є пріоритетним напрямом розвитку економіки України, який в умовах економічної кризи потребує особливої уваги з боку держави. Кожному іноземному інвестору важливо знати, що держава, в економіку якої він укладає свої кошти, здатна забезпечити

достатній механізм здійснення інвестування та гарантувати належний захист його прав. Першим кроком на шляху до забезпечення такого механізму є формування необхідної законодавчої бази. Із цією метою в Україні ще у 1991 р. було прийнято Закон «Про інвестиційну діяльність», яким визначено загальні правові, економічні та соціальні засади інвестиційної діяльності на території України. У цьому ж році було прийнято Закон «Про захист іноземних інвестицій», яким передбачено, що іноземні інвестиції в Україні захищаються, а права інвесторів – гарантуються. Важливою умовою збереження цих гарантій є норма ст. 8 указаного Закону, згідно з якою якщо в подальшому спеціальним законодавством України про іноземні інвестиції будуть змінюватися зазначені гарантії захисту іноземних інвестицій, то протягом 10 років зі дня набрання чинності таким законодавством на вимогу іноземного інвестора застосовуються державні гарантії захисту іноземних інвестицій, зазначені в цьому Законі [5].

З 1 січня 2013 р. набув чинності Закон України від 06.09.2012 р. «Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць», який визначає основи державної політики в інвестиційній сфері протягом 2013–2032 рр. щодо стимулювання залучення інвестицій у пріоритетні галузі економіки та спрямований на створення умов для активізації інвестиційної діяльності шляхом концентрації ресурсів держави на пріоритетних напрямках розвитку економіки з метою створення нових робочих місць, розвитку регіонів. Але сьогодні інвестиційний клімат в Україні є несприятливим. Це означає, що Україна поки що не готова до жорсткої конкурентної боротьби за інвестиції на світових ринках капіталу, і це безпосереднім чином позначається на розвитку економіки нашої країни.

Тому оцінка правових чинників при реалізації інвестиційної політики держави в аграрному секторі показує, що важливим кроком, який може зробити український уряд для покращання інвестиційного клімату в аграрному секторі економіки України, є встановлення чітких та стабільних «правил гри» щодо залучення інвестицій у сільське господарство країни. Головним ризиком для потенційного інвестора в Україні сьогодні є неможливість спрогнозувати та оцінити ризики при здійсненні інвестицій.

Щодо економічних чинників, то високі податки в аграрному секторі економіки не приваблюють інвесторів. Недостатнє бюджетне фінансування та нестача коштів у аграрних підприємств змушують їх шукати іноземних інвесторів зі «свіжими» інвестиціями. Для ефективного розвитку економіки держави потрібно залучати якомога більшу кількість саме довгострокових інвестицій в аграрний сектор економіки. Унаслідок цього буде збільшуватися сільськогосподарське виробництво в країні, а також значно зросте кількість робочих місць.

Загальна потреба аграрного сектору України в інвестиціях, за оцінками експертів, становить не менш 25 млрд. дол. США (за останні 18 років надійшло лише 2,5 млрд. дол. США) [7]. Галузева структура інвестицій в основний капітал свідчить про пріоритетність рослинництва (67% порівняно з 23% для тваринництва). До негативних тенденцій в інвестиційній діяльності можна віднести асиметричний розподіл інвестиційних ресурсів, а також їх переорієнтацію з довгострокових інвестиційних проєктів на задоволення короткострокових потреб у предметах праці (добривах, паливно-мастильних матеріалах тощо) в межах одного виробничого циклу.

Висновки. Отже, виходячи з вищевикладеного, можна узагальнити, що інвестиції є основою перебудови аграрного сектору економіки, а тому держава повинна застосовувати весь комплекс природно-кліматичних, суспільно-політичних, культурно-історичних, правових, техніко-технологічних, інституціональних, міжнародних, економічних та демографічних чинників при формуванні та реалізації інвестиційної політики в аграрному секторі. А процес формування та реалізація повноцінного інвестиційного процесу в аграрному секторі економіки України в цілому потребує вдосконалення механізму державного регулювання інвестиційної діяльності, який залежить від оцінки багатьох чинників природно-кліматичного, суспільно-політичного, культурно-історичного, правового, техніко-технологічного, інституціонального, міжнародного, економічного та демографічного характеру, які прямо чи опосередковано впливають на формування та реалізацію інвестиційної політики держави в аграрному секторі економіки.

Список використаних джерел:

1. Сатир Л.М. Особливості сільського господарства як об'єкт інвестування / Л.М. Сатир // Науковий вісник НУБіП України. Серія «Економіка, аграрний менеджмент, бізнес». – 2012. – Вип. 177(4).
2. Копійка В. Поточна суспільно-політична ситуація в Україні / В. Копійка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.iir.edu.ua/downloads/.../Kopiyka%20rus.
3. Малік М.Й. Соціально-економічні засади розвитку сільських територій (економіка підприємництва і менеджмент) / М.Й. Малік, М.Ф. Кропивко, О.Г. Булавка [та ін.]. – К. : ННЦ ІАЕ, 2012. – 642 с.
4. Федорчук О. Шляхи фінансового забезпечення оновлення матеріально-технічних засобів сільського господарства / О. Федорчук, Г. Щаслива [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/1225>.
5. Третяк Н.М. Особливості інвестування в Україну / Н.М. Третяк [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://legalweekly.com.ua/index.php?id=16061&show=news&newsid=121413>.
6. Третяк Н.М. Фактори формування інвестиційного клімату в Україні / Н.М. Третяк // Фінансовий простір. – 2013. – № 3(11). – С. 165–170.
7. Левченко Н.В. Методи оцінювання інвестиційної привабливості сільського господарства регіонів України в контексті стратегічного планування / Н.В. Левченко, В.В. Огліх // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – № 8(134). – С. 285–293.

Анотація. В статтю акцентовано увагу на оцінку макроекономічної та мікроекономічної серед в контексті розвитку інвестиційної політики аграрного сектору України. Состояние и динамика развития инвестиционного обеспечения аграрного сектора страны определяются совокупностью факторов, из которых к числу базовых следует отнести: существующие условия функционирования исследуемого объекта и его ресурсное обеспечение, имеющиеся и перспективные источники формирования отраслевых инвестиционных ресурсов, а также приобретенная социально-экономическая результативность осуществляемой инвестиционной политики государства в отношении сельского хозяйства. При этом макроекономическая и микроэкономическая среды, в которых происходит производственно-хозяйственная деятельность хозяйствующих субъектов аграрного сектора, относятся к наиболее существен-

ним факторам впливу по формуванню і розвитку інвестиційної політики держави. Будучи учасником мирового розподілу праці, кожна країна намагається реалізувати свої переваги, які склалися в процесі становлення і утвердження конкретних галузевих об'єднань національного господарського комплексу. Не являється виключенням в цьому процесі і аграрний сектор України.

Ключевые слова: аграрний сектор України, інвестиції, інвестиційна політика, макроекономіка, мікроекономіка.

Summary. The article also focused on assessing the macroeconomic and microeconomic environment in the context of the investment policy of the agrarian sector of Ukraine. The state and the dynamics of investment maintenance of the country agricultural sector defined set of factors, which the base number includes: the existing conditions for the functioning of the object and its resource provision, existing and future sources of industrial investment resources, as well as the acquisition of social and economic impact of ongoing investment policy States in relation to agriculture. At the same time, macroeconomic and microeconomic environment in which there is a production and economic activities of economic entities of the agricultural sector, among the most significant factors of influence on the formation and development of the state investment policy. As a member of the global labour division, each country tries to implement its own advantages, which have developed in the process of formation and approval of sector-specific associations of national economic complex. It is no exception in this process and the agrarian sector of Ukraine.

Key words: agrarian sector of Ukraine, investments, investment policy, macroeconomics, microeconomics.

УДК 330.34

Богашко О. Л.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри маркетингу та управління бізнесом
Навчально-наукового інституту економіки та бізнес-освіти
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*

Bogashko O. L.

*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Senior Lecturer of Marketing and Business Management Department,
Education and Research Institute for Economics and Business Education
Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University*

УПРАВЛІННЯ РЕГІОНАЛЬНИМ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ: ПИТАННЯ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ

MANAGEMENT OF REGIONAL INNOVATION DEVELOPMENT: THEORY AND PRACTICE

Анотація. У статті визначено та проаналізовано поняття «регіональний інноваційний розвиток». Виявлено сутність, суб'єкти та цілі регіонального інноваційного розвитку. Визначено систему організаційно-методичних принципів регіонального управління інноваційним розвитком. Розглянуто найбільш дієві інструменти інноваційної політики та основні методи її реалізації на рівні регіону. Проаналізовано нормативно-правове забезпечення регіонального інноваційного розвитку в Україні.

Ключові слова: регіональний інноваційний розвиток, принципи державного управління інноваційним розвитком регіону, інноваційна регіональна політика, інноваційний потенціал регіону, нормативно-правове забезпечення регіонального інноваційного розвитку.

Постановка проблеми. Регіональний аспект формування інноваційної моделі розвитку економіки нині є досить важливим та актуальним питанням. Прагнення України перейти до нового етапу суспільно-економічного розвитку відбувається в умовах становлення її державності та регіоналізації економіки, зростання самостійності регіонів і утвердження їх як відносно самостійних суб'єктів господарювання, що мають свої повноваження та обов'язки. Інноваційний потенціал регіонів виступає базовою характеристикою їх інноваційної діяльності, тоді

як забезпечення інноваційного розвитку регіонів – одне з основних завдань регіональних органів управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок в економічну теорію і методологію інноваційного розвитку на мікро- і макrorівні зробили вітчизняні вчені: В.С. Бойченко, М.П. Бутко, І.М. Вахович, Н.В. Дронова, В.О. Єсіна, В.І. Зінченко, М.В. Макаренко, Т.В. Синиця, Д.М. Стеченко, С.А. Тихоміров та ін. Однак поглибленого вивчення потребують питання, що пов'язані з регулюванням інноваційного розвитку на регіональному рівні.